

TERITORIJALNI KAPACITETI U PNHBO

Razvoj i usavršavanje NHB oružja, kao i lansirne tehnike za njihovu primenu, upozoravaju na to da je moguće istovremeno efikasno tući sve ciljeve na čitavoj teritoriji zaraćenih zemalja. Ova činjenica umnogome usložava problem PNHBO kako oružanih snaga, tako i civilnog stanovništva i upućuje na blagovremeno i svestrano izučavanje, pripremu i uređenje celokupne državne teritorije. PNHBO teritorije može biti uspešno samo ako budu preduzete raznovrsne i masovne mere i ako se iskoriste sve raspoložive mogućnosti i kapaciteti koji stoje na raspolaganju.

S obzirom na obim kontaminacija do kojih može doći, vreme i karakter njihovog dejstva, posledice po živu silu mogu biti veoma velike. Međutim, posledice se mogu znatno umanjiti, pa čak i potpuno eliminisati, ako se blagovremeno planiraju i iskoriste sve mogućnosti zaštite koje pruža teritorija.

Širom teritorije (iako neravnomerno raspoređeno) nalazi se mnogo raznovrsnih objekata, postrojenja, kapaciteta i zaliha, što se veoma efikasno može iskoristiti za otklanjanje već nastalih posledica kontaminacije i za preventivu žive sile i tehnike od kontaminacije, i od drugih efekata dejstava NHB b/s. Pored toga, na teritoriji se nalaze brojne jedinice Civilne zaštite, RHB i jedinice OBHO operativne vojske. Blagovremeno i efikasno planiranje i angažovanje ovih jedinica može u velikoj meri doprineti da se pravovremeno otklone posledice dejstva kontaminacija.

Raznovrsnost objekata, postrojenja, kapaciteta i zaliha, koji su raspoređeni na teritoriji, a koji se mogu koristiti za potrebe PNHBO, je veoma velika. Šire izučavanje ovog problema interesuje nadležne organe Civilne zaštite. Objekti, postrojenja, kapaciteti i zalihe za realizaciju mera PNHBO biće predmet ovog razmatranja.

O objektima, postrojenjima, kapacitetima i zalihama, koje će u datom momentu koristiti jedinice operativne armije, treba da vode potrebnu evidenciju organi ABHO ovih jedinica i da učestvuju u njihovoj pripremi, dogradnji i održavanju.

Kapaciteti i objekti na teritoriji, kao i njihova organizacija i lokacija, nisu, a ne mogu ni biti, uskladišteni i organizovani onako

kao što to ratne potrebe zahtevaju. Razvoj nauke, tehnike, školstva, zdravstva, industrije, poljoprivrede i dr. svakodnevno zahteva da se na teritoriji grade mnogobrojni i raznovrsni objekti i kapaciteti. Oni, uz odgovarajuću organizaciju, evidenciju, dogradnju, predislokaciju i mobilizacijske pripreme, mogu dobro da se koriste za organizaciju i realizaciju mera PNHBO i to za potrebe oružanih snaga i civilnog stanovništva. Međutim, problem je kako najefikasnije odabrati (izvršiti selekciju) one objekte i kapacitete koji će najbolje odgovoriti ratnoj nameni, ali da se ne izvode veće adaptacije ili predislokacije. Kapaciteti i potencijal naše zemlje (sa stanovišta PNHBO) već joj opredeljuju mesto među prilično razvijenim zemljama.

Međutim, ovo treba gledati samo kao opštu konstataciju, jer je slika stvarnog stanja ovih kapaciteta i potencijala (gledano kroz njihovu vrstu, lokaciju i tehničku i kadrovsku sposobnost), znatno drugačija, posebno zbog neravnomernog rasporeda kapaciteta i objekata širom teritorije. Neravnomerna lokacija uslovljena je činjenicom što se većina objekata i kapaciteta za PNHBO obično nalazi grupisana u okviru razvijenijih područja, većina naučnih i industrijskih centara i većih naseljenih mesta, što sa stanovišta njihove ratne pripreme i poželjne lokacije predstavlja problem. Pored toga, neravnomerno tehničko i kadrovsko obezbeđenje, i nedovoljna sposobnost pojedinih objekata i kapaciteta, uslovljena je njihovom mirnodopskom namenom i razlikama mirnodopske i ratne uloge i zadatka.

Sve ovo objektivno nameće potrebu da se u okviru pripreme teritorije za rat u NBH-uslovima vrlo često mora ići na odabiranje (selekciju) i pripremu onih objekata koji mogu primiti određene ratne zadatke i funkcije, pod uslovom da se tehnički (tehnološki) i kadrovski blagovremeno osposobe, tj. da se dograde, predislociraju i sl. Ova pitanja trebalo bi da predstavljaju polaznu osnovu za izučavanje mogućnosti teritorije i njenog planskog korišćenja za potrebe PNHBO u ratnim uslovima.

Razrešavanje ovih problema zahteva blagovremenu, temeljnu i plansku pripremu, pri čemu je bitno:

— izabrati objekte i kapacitete koji mogu doći u obzir za namenske zadatke u sistemu PNHBO i precizirati uslove pod kojima oni mogu biti korišćeni za takve zadatke;

— prema izvršenom širem izboru, a na regionalnoj osnovi (zavisno od vojnoteritorijalne ili administrativno-političke podele zemlje) izvršiti selekciju onih objekata koji imaju prednost, polazeći od vrste objekta, lokacije i ukupne sposobnosti, kao i sa stanovišta jednostavnosti prelaska na izvršenje ratnih zadataka. Pri selekciji objekata i odabiranju njihovog broja, polaziti prvenstveno od veličine društveno-političke institucije, njenog mesta i uloge u sklopu teritorijalne podele, kao i značaja plana izvođenja ratnih operacija;

— utvrditi uslove pod kojima se mogu rešiti pojedine slabosti u regionalnoj slici odabranih objekata (npr. predislokacija nekih sposobnijih kapaciteta iz bogatijih u siromašnije regione);

— utvrditi potrebu za fuzijom nekih kapaciteta radi stvaranja, od više manjih (nenamenskih), jednog većeg kapaciteta;

— pored osnovnih (početnih), odrediti i naredna mesta za rad i razvoj nekih kapaciteta;

— odrediti koji će kapaciteti i objekti raditi i biti stavljeni na raspolaganje operativnim snagama, a koji će služiti za potrebe civilnog stanovništva. U sklopu ovog, treba odrediti kojem nivou komandi je objekat namenjen za korišćenje i obaveze ovih komandi u pripremi objekata i kapaciteta, kroz što treba rešiti pitanje celokupnog rukovođenja i pripreme čitave mreže odabranih objekata i kapaciteta;

— u okviru izvršene selekcije, izdvojiti objekte i kapacitete, čija ratna orijentacija, pored potrebnih mobilizacijskih priprema, zahteva i predislokaciju i stvaranje posebnih uslova za rad. Utvrditi kako se ti uslovi mogu najjednostavnije obezbediti (materijalna sredstva, potrebna radna snaga);

— definisati puteve i načine dotura i toka podataka, analiza i izveštaja, te odrediti postojeće ili planirati izradu prilaznih puteva, kao i mere maskiranja objekata i prilaznih puteva i sl. Za sve navedeno treba odrediti prioritet u izradi, potrebne snage i sredstva.

Pri ostvarivanju evidencije i uređivanju teritorije za rat, treba poći i od toga da se najpre izvrši planska sistematizacija onoga što već postoji na teritoriji i da se izvrši planski uticaj da se to na najbolji način pripremi. Na bazi ovih pokazatelja planirati eventualnu dalju dogradnju i izradu objekata na teritoriji.

Blagovremena (mobilizacijska) i pouzdana evidencija o izvršenim pripremama na objektima i kapacitetima, presudan je faktor za njihovo brzo, solidno i namensko funkcionisanje u ratu. Ovo je značajno posebno u slučaju iznenadne agresije uz upotrebu NHB b/s.

Mobilizacijska gotovost odabranih teritorijalnih objekata i kapaciteta, zahteva i povremeno proveravanje i praktično uigravanje predviđenog osoblja, zatim ažurno znavljanje potrošnih i drugih materija, kao i materijala predviđenog za adaptaciju objekata.

Problem rukovođenja uređenjem teritorije za rat, u najširem smislu, spada u nadležnost organa i organizacija Civilne zaštite i komandi operativnih snaga. U vezi sa tim i problem uređenja teritorije i ostvarenja potrebne evidencije sa stanovišta PNHBO, također spada u njihovu nadležnost. Operativne snage, u zahvatu fronta koriste ove objekte i kapacitete u situacijama kada im sopstveni kapaciteti nisu dovoljni. U svakoj konkretnoj situaciji, operativnim jedinicama u njihovoj zoni dejstva određuju se objekti i kapaciteti na koje se naslanjaju.

Gledano u celini, uređenje državne teritorije, ustrojavanje i vođenje evidencije, veoma je složen i skup proces. Zbog toga, priprema teritorije i vođenje evidencije treba da bude jedinstven zadatak Civilne zaštite i operativnih snaga i da čini nerazdvojnu

celinu, a spona između njih da budu vojni okruzi koji u ostvarenju ovog zadatka moraju imati izuzetno važno mesto i ulogu.

U šta treba imati uvid i šta evidentirati:

— izvedene radove i izgrađene objekte za teritorijalni sistem NHB kontrole SFRJ, i druge postojeće objekte koji se mogu koristiti u tu svrhu (seizmološke stanice, radiološki kontrolni punktovi, meteo-stanice i dr.);

— prirodne i veštačke objekte koji, takvi kakvi su, ili uz izvesnu adaptaciju, mogu poslužiti za kolektivnu zaštitu, (pećine, tuneli, rudnička okna, podzemna skloništa, podrumi i sl.);

— javna, industrijska, bolnička i dr. kupatila, servisi za pranje, hemijsko čišćenje i bojenje rublja, kao i druge ustanove i kapacitete koji se mogu koristiti za dekontaminaciju žive sile i odeće;

— veće hidrotehničke objekte i druge vodne objekte, kao i rečne tokove i veštačka jezera;

— naučne, industrijske, poljoprivredne, bolničke i druge laboratorije koje se mogu koristiti za analize, pretrage, kontrole, laboratorijsku proizvodnju i sl.;

— razna fabrička postrojenja i njihove kapacitete (za izradu opreme za zaštitu od NHB b/s);

— zalihe i kapacitete za proizvodnju materija koje mogu poslužiti za dekontaminaciju žive sile, tehnike i zemljišta (sapun, deterdžent, hlorni kreč, razni rastvarači i sl.), i

— broj, veličinu i mogućnosti jedinica RBH-zaštite Civilne zaštite, njihove kapacitete i mogućnosti izvršenja zadataka.

Ovo su samo neke od mogućnosti koje teritorija pruža sa stanovišta PNHBO i o čemu bi prvenstveno trebalo prikupiti, srediti podatke i ažurno voditi evidenciju.

Za neka od navedenih pitanja (podaci o rekama, veštačkim jezerima, vodoobjektima, pećinama i špiljama) regulisano je da evidenciju vode odgovarajući organi rodova. Organi ABHO potrebne podatke mogu dobiti od tih organa, a za sebe, o tim pitanjima, mogu da vode samo izvodno potrebnu evidenciju.

EVIDENCIJA RADOVA KOJI SU IZVEDENI I OBJEKATA KOJI SU IZGRAĐENI ZA TERITORIJALNI SISTEM NHB-KONTROLE SFRJ

Ovu evidenciju ostvaruju i vode organi ABHO komandi svih nivoa operativne armije. Način vođenja evidencije, njen obim i detalji, zavise od nivoa komande. Načelno, organi ABHO taktičko-združenih jedinica ostvaruju detaljnu i pojedinačnu evidenciju, dok organi ABHO operativno-strategijskih komandi ostvaruju grupnu evidenciju po nižim jedinicama, pravcima, regionima i sl.

Organi ABHO združenih taktičkih jedinica na evidencionoj karti vode pojedinačno sve objekte za osmatračke stanice ABHO opštinskih štabova i sve objekte za osmatračke organe (Osmatračnice ABHO) u svojoj zoni dejstva, odnosno na teritoriji svog voj-

nog okruga. Organi ABHO vojnih okruga dobijaju podatke o lokaciji objekata, od opštinskih štabova NO u čijoj se režiji objekti rade, dok organi ABHO združenih taktičkih jedinica dobijaju podatke od organa ABHO vojnih okruga.

Organi ABHO operativno-strategijskih komandi vode na evidencionoju karti pojedinačno sve objekte osmatračkih stanica ABHO opštinskih štabova NO, važnije objekte osmatračnica ABHO i objekte za računске mašine u svojoj zoni dejstva. Podatke dobijaju od organa ABHO potčinjenih komandi.

Pored evidencione karte izgrađenih objekata za sistem NHB-kontrole, navedeni organi ABHO vode još i tekstualni *upitnik* ili *karton* osnovnih podataka za svaki završni objekat u njihovoj evidenciji. Upitnik (karton) treba da sadrži sve potrebne podatke o dotičnom objektu.

Pored objekata specijalno izgrađenih za sistem NHB-kontrole, vode se i ostali (postojeći) objekti na teritoriji čije se korišćenje predviđa u sistemu NHB-kontrole. Organ ABHO, koji predviđa ove objekte za korišćenje, pribavlja prethodno saglasnost o tome od organa u čijoj se nadležnosti dotični objekat nalazi. Za ove objekte nema potrebe da se vodi upitnik (karton), već se oni samo unose na kartu, a u legendi se upisuju potrebni podaci.

EVIDENCIJA PRIRODNIH I VEŠTAČKIH OBJEKATA KOJI SE PREDVIĐAJU ZA KOLEKTIVNU ZAŠTITU OD NHB b/s

Pojam kolektivne zaštite podrazumeva više mera i postupaka koji imaju za cilj zajedničku zaštitu većeg broja ljudi. Ovo je posebno važno za civilno stanovništvo, jer sredstva lične zaštite stanovništva ni izdaleka ne zadovoljavaju stvarne potrebe. Upravo zbog toga, rešenje treba tražiti u odgovarajućim objektima i skloništima za kolektivnu zaštitu u okviru naših ekonomskih mogućnosti.

Sve više dobija u značaju postojanje uređenih i opremljenih skloništa i objekata u kojima se može organizovati odmor i ishrana vojske i civilnog stanovništva. Zbog toga, celokupnu građevinsku izgradnju treba da prati planska izgradnja skloništa, na šta obavezuje Zakon o narodnoj odbrani.

Napred izneto ukazuje na to da treba prihvatiti orijentaciju na što potpunije korišćenje postojećih prirodnih i veštačkih objekata za kolektivnu zaštitu, kao što su: skloništa svih vrsta, pećine (špilje), podzemne železnice i prolazi, tuneli, rudničke jame, jaruge, kamenolomi i sl. Kapacitet i otpornost ovih objekata je veoma dobar, a uz određenu adaptaciju i pojačanje može se koristiti i za kolektivnu zaštitu od NHB b/s. Međutim, kakav će značaj ovi objekti imati za zaštitu, zavisi od toga da li se raspolože potrebnim podacima o njihovoj lokaciji, vrednosti, izvršenoj ili mogućnoj adaptaciji i sl.

Evidenciju podataka o pećinama (špiljama) vode operativni organi jedinica, na kartama određene razmere, ustaljenim znacima,

a u legendi se vode ostali podaci (dimenzije, mogućnosti za adaptaciju, u koju se svrhu mogu upotrebiti i sl.).

Pošto ovih objekata ima mnogo, a namena im je veoma raznovrsna, najpre treba izvršiti izbor objekata koji će se koristiti za kolektivnu NHB-zaštitu. Organi ABHO VO ostvaruju i vode evidenciju samo ovih objekata. Evidencija se ostvaruje na karti određene razmere, a vode se još i tekstualni *upitnik* ili *karton* osnovnih podataka.

Uz upitnik ili karton može se voditi i šematski prikaz objekta sa koga se vide detalji i dimenzije.

EVIDENCIJA JAVNIH I DRUGIH KUPATILA I RAZNIH SERVISIA ZA DEKONTAMINACIJU LJUDI I ODEĆE

Polazeći od činjenice da NHB b/s mogu za relativno kratko vreme i na velikim prostranstvima izazvati masovnu kontaminaciju žive sile, to se ozbiljno nameće problem njihove blagovremene dekontaminacije. Postojeća formacijska sredstva za dekontaminaciju najčešće neće zadovoljiti ove potrebe.

Upravo zbog toga nameće se potreba da se još za vreme mira organizuju dekontaminacioni punktovi u svim naseljenim mestima, preduzećima, ustanovama, opštinama i svugde gde za to postoje realne mogućnosti.

Na teritoriji ima mnogo sredstava, koja se mogu koristiti za dekontaminaciju (kupanje) žive sile, počev od gvozdениh buradi sa improvizovanim sistemom tuševa, preko auto-cisterni, uređaja za pranje vozila, vodovodnih mreža, uređaja za veštačko navodnjavanje, pa do različitih vrsta kupatila (javna, industrijska, rudarska, železnička, banjska, sanitetska, domaća i sl.).

Organi ABHO vojnih okruga, u svojoj evidenciji treba da vode sva važnija i veća kupatila, njihova mesta i kapacitete. Međutim, odgovorni organi u opštinskim štabovima NO ostvaruju daleko detaljniju evidenciju sa stanovišta dekontaminacionih kapaciteta za civilno stanovništvo.

Za dekontaminaciju odeće i druge opreme mogu se koristiti vrlo brojna i pogodna sredstva kojih ima mnogo na teritoriji. Njihovi kapaciteti daleko nadmašuju kapacitete postojećih formacijskih sredstava namenjenih za tu svrhu. Ova sredstva se svakim danom sve više povećavaju i u naseljenim mestima obuhvataju široku mrežu servisa za pranje rublja i sprava za hemijsko čišćenje i bojenje odeće, domaćih mašina za pranje rublja, dezinfekcionih aparata i komora, usisivača prašine i drugih sredstava. Lokomotive, kao izvor pare, takođe su pogodne za ovu vrstu dekontaminacije.

Značajnije objekte ove vrste, njihova mesta, mogućnosti i kapacitete, potrebno je dobro izučiti i na bazi toga izvršiti selekciju — izbor onih objekata na koje se računa u slučaju potrebe. Ove objekte nadležni organi ABHO unose u svoju evidenciju. Podatke

za evidenciju, organi ABHO dobijaju od nadležnih organa opštinskih štabova NO ili direktno od preduzeća i ustanova. Podaci se mogu voditi u vidu pregleda ili tekstualno u vidu upitnika.

EVIDENCIJA PODATAKA O REKAMA, VEŠTAČKIM JEZERIMA I DRUGIM VODOOBJEKTIMA

Problem snabdevanja vodom (posebno na bezvodnim terenima) bio je i ostaje veoma važan zadatak svih organa koji rade na tim pitanjima. Dnevne potrebe za vodom, u normalnim uslovima, za jednu pešadijsku diviziju su oko 350 tona, smanjene 258, a minimalne 206 tona. Količine vode za dekontaminacione radove su znatno veće od količina potrebnih za život. Približne norme potrošnje vode pri dekontaminaciji jedinica u tonama date su u Tablici 1.

Tablica 1

Red. broj	Jedinica	Hemijska dekontaminacija hlornim krečom	Radiološka i hemijska dekont. deterđentom	Primedba
1.	Pešadijski puk	60—62	85—87	Norme se odnose na izvršenje dekontaminacije tehnike, ljudstva i naoružanja, dok se na dekontaminaciju odeće i opreme ne odnose.
2.	Oklopni puk	51—52	79—81	
3.	Pešadijska brigada	114—119	160—165	
4.	Oklopna brigada	64—66	98—100	
5.	Pešadijska divizija	300—310	425—435	

Inžinjerijski organi komandi svih stepena evidentiraju vodu na kartama tehničkih podataka reka u određenoj razmeri. Evidenciju podataka o vodoobjektima (izvori, bunari, vodovodi i dr.), vode pozadinski organi komandi svih stepena na kartama određenih razmera i to ustaljenim znacima za vođenje radne karte. Kapaciteti ovih objekata vode se na preglednim listovima uz kartu i sadrže: vrstu vodoobjekta i kapacitet u litrima za 1 čas i 24 časa.

Organi ABHO dobijaju sve potrebne podatke o rekama i vodoobjektima od inžinjerijskih i pozadinskih organa svojih komandi, a mogu voditi i evidenciju za svoje potrebe.

EVIDENCIJA LABORATORIJA KOJE SE MOGU KORISTITI ZA POTREBE ABHO

Laboratorijska služba je veoma značajna i vrlo složena delatnost u sistemu PNHBO.¹ Ona se može uspešno odvijati samo pod uslovom ako je solidno organizovana, materijalno i kadrovski

¹ Vidi članak pukovnika B. Đorđevića: „Laboratorijski poslovi u sistemu PNHBO i opštenarodnoj odbrani”, „Vojno delo” br. 3/70.

obezbeđena i ako su ispunjeni posebni uslovi za njeno dobro funkcionisanje u ratu. Da bi ona mogla uspešno funkcionisati, potrebno je blagovremeno, još za vreme mira, stvoriti i materijalizovati osnovne i neophodne preduslove za njeno delovanje.

Budući da su većina laboratorija organizovane za mirnodopske potrebe i locirane uz značajnije industrijske i druge objekte, to se kao prvo nameće potreba za dobrom selekcijom onih laboratorija koje će raditi za ratne potrebe. Nakon ovoga, treba prići rešenju drugih pitanja, kao što su: fuzionisanje, predislokacija, dogradnja, kompletiranje i dr. Odabirati laboratorije čije sposobnosti ne prelaze granice poznatog u arsenalu NHB b/s i one čija je sposobnost takva da mogu otkrivati nove NHB b/s. Prve dolaze u obzir za opsluživanje operativno-združenih komandi, odnosno štabova NO ili Civilne zaštite ranga opštine (sreza), a to su načelno prevozno-prenosne laboratorije svih vrsta (radiološke, hemijske, biološke), dok druge dolaze u obzir za opsluživanje viših i visokih komandi.

Pored neravnomernosti u rasporedu, javlja se i problem neravnomernosti u vrstama laboratorija. Kod nas ima najviše hemijskih, zatim bioloških, dok je najmanji broj radioloških.

Evidenciju odabranih laboratorija vode organi ABHO onih komandi za čiji račun laboratorija treba da radi u ratnim uslovima. Organi ABHO VO treba da ostvare evidenciju svih odabranih laboratorija na svojoj teritoriji, a koje su namenjene da rade za račun operativnih snaga. Ukupna evidencija može se voditi u vidu opšteg pregleda (Tablica 2) gde su uneti osnovni podaci, a pored toga za svaku laboratoriju se vodi poseban upitnik.

Tablica 2

EVIDENCIJA
laboratorija na teritoriji vojnog okruga

Red. broj	Naziv i vrsta laboratorije (ustanove)	Čija je laboratorija i mesto gde se nalazi	Primedba
1.	Laboratorija za analize	Zdravstvena stanica železare Jesenice	Kompletno opremljena laboratorija: hematologije, biohemije i toksikolog.
2.	Laboratorija za analize organskih materija	Tehnička škola Kranj	Raspolaže sa po 10 kompleta za analize i sinteze
3.	Laboratorija za proizvodnju atropin i drugih injekcija	Institut za farmakologiju pri Medicinskom institutu Ljubljana	Može proizvoditi atropin i druge injekcije
4.	Laboratorija za otkrivanje bioloških agenasa	Medicinski institut Ljubljana	Može raditi na analizama proba bioloških kontaminacija

Ukupna evidencija odabranih laboratorija može se voditi i na radnoj karti krupnije razmere.

EVIDENCIJA PROIZVODNIH KAPACITETA, FABRIKA I
PREDUZEĆA ZA IZRADU OPREME ZA ZAŠTITU OD NHB b/s

Potrebe u sredstvima za ličnu zaštitu ljudi daleko su iznad onoga čime se stvarno raspolaže, posebno kod civilnog stanovništva. Da bi lična zaštita bila potpuno efikasna potrebno je da svaki stanovnik ima komplet za ličnu zaštitu. Međutim, ovo je nemoguće rešiti i kod daleko razvijenijih i bogatijih zemalja, pa izlaz treba tražiti (pored korišćenja objekata za kolektivnu zaštitu) u masovnom korišćenju priručnih i mesnih sredstava za zaštitu sa teritorije. Pored civilnog stanovništva, i delovi operativnih jedinica često će biti prisiljeni da koriste priručna sredstva za zaštitu, naročito kada zanašljanje dotrajalih formacijskih sredstava, iz bilo kojih razloga, nije moguće.

Za zaštitu ljudi od NHB b/s, pored obavezne zaštitne maske za zaštitu organa za disanje, postoji i niz drugih sredstava za zaštitu tela, kao: gumene i druge kecelje, razni kombinezoni, čizme, rukavice, šatorska krila, cerade, ćebad, razni ogrtači, mantili, kožna i polivinilska odela i sl. Preduzeća i pogona, koji proizvode navedena i slična sredstva, ima na teritoriji veoma mnogo. Pored toga postoje i druga slična preduzeća i pogoni, koji se brzo mogu adaptirati za proizvodnju sredstava za NHB-zaštitu organa za disanje i tela.

Evidenciju o proizvodnim i remontnim kapacitetima ostvaruju organi ABHO operativnih jedinica koje se orijentišu na korišćenje tih kapaciteta. Evidenciju o proizvodnim kapacitetima većih proizvodnih preduzeća, koja proizvode opremu od interesa za JNA, vode samo određeni organi, što se reguliše posebnim propisom.

Jedan od mogućih načina vođenja ukupne evidencije, prikazan je u Tablici 3.

Tablica 3

Red. broj	Mesto i naziv preduzeća ili pogona	Jed. mere	Šta proizvodi (artikal)	Kapacitet			Primedba
				Sedmični	Mesečni	Godišnji	
1.	Ilijaš „Proleter”	kom.	Kecelje od gumiranog platna	700	3.000	25.000	
2.	Žepče „Pobeda”	kom.	Kombinezone od gumiranog platna	500	2.000	15.500	
3.	Borovo „Guma”	par.	Rukavice gumene	1.000	5.000	25.000	
4.	Ilijaš „Cerada”	kom.	Cerade raznih veličina	200	1.000	12.000	

Pored ukupne evidencije, za svaki odabrani objekat vodi se poseban karton.

EVIDENCIJA ZALIHA I KAPACITETA ZA PROIZVODNJU MATERIJA ZA DEKONTAMINACIJU

Mogući obim kontaminacija zahteva puno, blagovremeno i masovno angažovanje ljudi i materija za dekontaminaciju. Raspoloživi kapaciteti formacijskih jedinica ABHO, njihove mogućnosti, mesto i raspored u borbenom poretku, daleko zaostaju za potrebama. Zbog toga će jedinice često biti orijentisane na samodekontaminaciju uz korišćenje priručnih i mesnih sredstava sa teritorije.

Za sada kod nas se nema dovoljan uvid u to koja sve sredstva i materije mogu korisno poslužiti za dekontaminaciju i koliki može biti njihov doprinos u rešavanju ovog problema. Međutim, iz postojećih podataka se vidi da njih ima veoma mnogo na teritoriji, pa ih treba evidentirati za korišćenje mesnih i priručnih sredstava i kapaciteta.

Za dekontaminaciju se efikasno mogu koristiti sledeće materije: hlorni kreč, deterdženti, sapuni, rastvarači, alkalije, razne kiseline i dr. Sve je ovo moguće naći u velikim količinama raspoređeno širom čitave teritorije. Pored postojećih zaliha, i postojeći kapaciteti preduzeća za izradu ovih materija su veoma veliki a što se vidi iz Tablice 4.

*Godišnja proizvodnja nekih materija koje se mogu koristiti sa dekontaminaciju
(prema podacima za 1965. godinu)*

Tablica 4

Naziv	SFRJ	BiH	CG	Hrv.	Mak.	Slov.	Srb.	Primedba
Hlor	30.000	15.000		10.000		5.000		u ton.
Sapun	38.000	2.000	1.800	10.000	3.500	5.000	15.700	„
Kalc. soda	90.887	90.887						„
Kreč	860	268	11	154	65	186	176	u hilj. tona
Benzin	395	90		300		5		„
Petroleum	14.142	7.433		6.709				u ton.

Iznete količine materija i broj preduzeća se neprestano povećavaju, ali se uporedo povećava i njihov neravnomeran raspored na teritoriji i po regionima.

Problem korišćenja ovih materija je u tome što za sada nema pouzdane evidencije o njihovim količinama, zalihama, i mestima

gde se te zalihe nalaze. Nisu određeni kapaciteti, način korišćenja i količine materije na koje operativna armija može računati.

Za vođenje evidencije o količinama rezervi materija na teritoriji, u potpunosti zadovoljava Tablica 5.

Tablica 5

Red. broj	Naziv opštine	Naziv preduzeća — ustanove	Naziv materijala (u tonama)							
			Deterdž.	Sapun	Hlor. kreč	Nafr. karb.	Benzin	Petro-leum	Spirit	Trihl. etilen itd.
1	Čajniče	Opšte trgov. preduzeće „Polet” Čajniče	14	8	3	0,9	15	0,8	0,8	—
		Veletrgov. „Rad” Čajniče	17	11	2	0,7	5	0,6	0,3	0,1
		Prodavnica u s. Prevo	0,4	0,3	—	0,1	0,6	0,4	—	—
		Svega na teritoriji opštine Čajniče	31,4	19,3	5	1,7	20,6	1,8	0,5	0,1

Kapaciteti preduzeća za proizvodnju materija za dekontaminaciju mogu se voditi u vidu ukupne evidencije na prikazani način. Pored ove evidencije, za svaki objekat treba voditi poseban karton u koji se unose isti podaci kao i za preduzeća za izradu zaštitne opreme.

Evidencije ostvaruju organi ABHO VO. Oni potrebne podatke dobijaju od nadležnih opštinskih organa ili ih u nedostatku prikupljaju od samih preduzeća i drugih proizvodnih organizacija. Sa nadležnim opštinskim organima dele se postojeće zalihe i utanačuje koja će preduzeća, u slučaju potrebe, proizvoditi za operativnu armiju, a koja za potrebe Civilne odbrane.

Organi ABHO VO treba da planiraju transportna sredstva za dotur ovih materija operativnim jedinicama, u slučaju da ove ne mogu koristiti svoja transportna sredstva. Organi ABHO taktičkih jedinica nemaju potrebe za vođenjem ovakve evidencije.

Organi ABHO operativno-strategijskih jedinica mogu ostvariti evidenciju stanja po vojnim okruzima, na bazi podataka dobijenih putem izveštaja od organa ABHO VO.

EVIDENCIJA JEDINICA RBH-ZAŠTITE CIVILNE ZAŠTITE

Jedinice RBH-zaštite CZ namenjene su prvenstveno za izvršenje svojih namenskih zadataka. Međutim, kada nisu angažovane, mogu se upotrebiti za dekontaminaciju operativnih jedinica, a na-

ročito partizanskih, teritorijalnih, ubačenih i dr. Da bi se ove jedinice mogle što efikasnije iskoristiti, organi ABHO VO moraju imati evidenciju o njihovom mestu, jačini i mogućnostima. Ove jedinice prema potrebi formiraju opštine, naselja, preduzeća, kao i druge organizacije. Pored toga, širom čitave teritorije formiraju se i organizuju dekontaminacioni punktovi, koje takođe treba evidentirati. Evidencija se može voditi na kartama odgovarajuće razmere na koju se unose jedinice CZ na teritoriji dotičnog VO.

Da bi evidencija bila ažurna i operativna, ukazuje se potreba za njenim povremenim spravnjivanjem i usklađivanjem. Spravnjivanje treba vršiti jedan do dva puta godišnje, a vršiti ga između:

- organa ABHO operativnih jedinica i organa ABHO VO, i
- organa ABHO VO i nadležnih organa Civilne zaštite.

Potpukovnik
Luka ZARIĆ